

Místo filosofie ve Vesmíru

Podle Sagana je astrofyzika způsob, jak si Vesmír může (mohl) uvědomit sebe (analogie už u Hegela). A podle Krausse se to stalo v speciálním čase, který skončí tak rychlým zvětšováním Vesmíru, že vzdálenější galaxie už se budou oddalovat rychleji než rychlostí světla, takže už budou nepozorovatelné (a eventuelní astrofyzika by tak byla závislá jen na tom, co pozorovat lze). Filosofie je sice záležitostí myšlení, ale je vůči každému myšlení, vůči každé myšlence na výsost kritická. Co to však znamená v případě myšlenky Saganovy (nebo Kraussovy)? Kritičnost filosofie se nevztahuje jen na myšlenky jakožto myšlení (myšlenky myslící), ale nutně také na myšlenky toho či onoho, tedy na jejich témata (předměty, intencionální objekty). Je to jenom iluze vědce, má-li za to, že vědec filosofii nepotřebuje, že se jí nemusí řídit, ale že naopak se filosofie musí řídit vědou. Žádná věda nedisponuje náležitými (tj. také vědeckými) prostředky, jak kontrolovat a udržovat pod kontrolou svůj vlastní způsob myšlení, své myšlenkové postupy a zejména své ‚principy‘. Filosofie to však musí stále znovu podnikat, a to nejen v případě věd, ale také v případě svém. Z toho právě vyplývá, že Vesmír potřebuje jemnější, ale i důkladnější nástroje, jak si uvědomovat sebe, ale že k tomu nutně potřebuje také a zejména filosofii. Zjednodušeně řečeno: pokud je vůbec Vesmír schopen něčeho takového jak sebeuvědomění, nestačí mu (a nemůže stačit) věda, ale musí si k tomu použít vědu kriticky prověřovanou filosofii. Takže je-li cílem vesmírného vývoje dospět k sebeuvědomění a sebepoznání, ukazuje se, že bez filosofie to nejde a nepůjde. A tak by se místo a postavení filosofie ve Vesmíru ukázalo přímo jako kosmické. (Ovšem tady je zároveň zapotřebí upozornit na velkou chybu v podobných úvahách, totiž v mylném předpokladu, že Vesmír jako takový je něčeho takového vůbec schopen: to by byl pozůstatek Hegelovy myšlenky, že na počátku je Absolutní Duch, který je takového sebeuvědomění schopen ex definitione.)

(Písek, 190606-1.)